

3. Бориславська О. Концепт конституційної ідентичності: між викликами війни та вимогами європейської інтеграції. *Український часопис конституційного права*. 2025. № 3. С. 5–18. URL: <https://www.constjournal.com/wp-content/uploads/issues/2025-3/pdfs/1-olena-boryslavska-kontsept-konstytutsiinoi-identychnosti-mizh-vyklykamy-viiny-vymohamy-yevropeiskoi.pdf>.

4. Двуреченська О., Гусениця А. Процес трансформації української ідентичності в контексті євроінтеграційних процесі. *Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого*. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2022. № 3 (54). С. 175–188. <https://doi.org/10.21564/2663-5704.54.265742>.

ДАНИЛЮК Іван Васильович,
доктор філософії,
кандидат історичних наук

РОЛЬ ДУХОВЕНСТВА УГКЦ У ФОРМУВАННІ УКРАЇНЬСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ГАЛИЧИНИ (XIX – ПОЧ. XX СТ.)

У XIX – на поч. XX ст. Галичина, яка перебувала під контролем Австро-Угорської імперії, стала особливим простором формування української національної ідентичності. Одним із ключових носіїв і каталізаторів формування української національної ідеї у Галичині стала Українська Греко-Католицька Церква (УГКЦ).

Українці в Галичині XIX – на початку XX ст. перебували в стані подвійної залежності: польська адміністрація здійснювала управління в межах австрійської провінції [2, с. 54]. Це створювало складні умови для національного розвитку: з одного боку, конституційні реформи Австро-Угорської імперії надавали певні можливості для культурної автономії українців, а з іншого – польська адміністрація Галичини пригнічувала й утискала українські національні прагнення. У такій ситуації УГКЦ ставала важливою, а іноді і ключовою, опорою для збереження й розвитку української мови, традицій та історичної пам'яті. УГКЦ була офіційною релігійною інституцією, яка підтримувала й відстоювала право українців Галичини на свою мову, культуру, історію. УГКЦ виступала духовним і культурним орієнтиром для віруючих українців Галичини.

В умовах відсутності української державності у Галичині греко-католицьке духовенство не лише звершувало богослужіння, але й активно розбудовувало мережу освітніх і культурних установ, фінансових та культурно-просвітницьких інституцій, здійснюючи масштабне національне просвітництво [2, с. 54] та виховували національно свідому еліту.

Важливою складовою цієї діяльності була освітня та просвітницька діяльність УГКЦ. Греко-католицьке духовенство відіграло провідну роль в

організації читалень і шкіл, де «гуртувалися селяни та міщани» [3, с. 411–412]. Священники УГКЦ організовували школи навчаючи грамоти й рідної мови у галицьких містах та селах, таким чином вони формували у національну свідомість і знання про власну історію та культуру [1, с. 132–141]. Читальні та школи сприяли поширенню української мови, формували історичну свідомість, підтримували інтерес до української народної культури, літератури й історії. Духовенство часто ініціювало створення бібліотек, аматорських театральних гуртків, кооперативів, видавництв і громадських ініціатив. Через такі форми діяльності українці Галичини поступово переходили від локальної, переважно селянської ідентичності до ширшого усвідомлення себе частиною єдиної нації. Через ці структури поширювалися знання, формувалося почуття спільності та усвідомлення власної окремішності й самотності [3, с. 412].

Освіта й просвіта під егідою греко-католицького духовенства було не лише культурними, а й політичним [1, с. 132–141]. Через створення шкіл, читалень й підтримуючи українські ініціативи духовенство формувало в українців Галичини чітке відчуттям власної національної ідентичності. Навчання рідною мовою, популяризація історії та традицій сприяли консолідації українців, особливо в умовах чужої державної влади й гніту.

Окрім того, на межі XIX–XX ст. діяльність УГКЦ сприяла появі нової української інтелігенції. УГКЦ часто фінансувала діяльність українських культурних діячів, науковців та дослідників. Окрім того, значна частина української інтелігенції у Галичині походила саме із сімей греко-католицьких священників, адже часто діти й онуки греко-католицьких священників ставали діячами культури (як от Маркіян Шашкевич, Богдан Лепкий та ін.), політики (як от Кость Левицький, Євген Петрушевич та ін.) та науки (як от Іван Горбачевський, Володимир Левицький, Кирило Студинський та ін.).

Отже, на межі XIX–XX ст. УГКЦ у Галичині відіграла важливу роль у розвитку української національної ідеї в Галичині. УГКЦ охоплювала освітню, культурну, організаційну, фінансову й моральну сфери. В умовах подвійної залежності й відсутності власної державності саме УГКЦ стала тим інститутом, який надавав значного поштовху для розвитку української національної ідентичності, особливо у Галицьких селах. Через мережу братств, шкіл, читалень і громадських ініціатив греко-католицьке духовенство сприяло формуванню модерної української нації. УГКЦ не лише підтримувала вже наявні національні прагнення, але й створювала соціальне середовище, в якому ці прагнення могли оформитися в політичну програму. Саме тому історія розвитку української національної ідентичності в Галичині XIX – початку XX ст. буде не повною без урахування ролі УГКЦ як духовного й культурного осередку українства.

Список використаних джерел

1. Зуляк І. Участь греко-католицького духовенства у культурно-освітніх процесах на території Східної Галичини у міжвоєнний період. *Наукові записки*

Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. № 1. 2025. С. 132–141.

2. Кісь Н. Пам'ять та ідентичність українських греко-католиків. Про джерела історичної політики УГКЦ. Львів : Національна академія наук України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2018. 184 с.

3. Панфілова Т. Українське греко-католицьке духовенство і церква у формуванні й діяльності структур громадянського суспільства Східної Галичини кінця ХІХ – початку ХХ ст. *Історія релігій в Україні. Ч. 1.* 2016. С. 409–423.

ДЕМІХОВА Світлана Василівна,
викладач кафедри гуманітарних
наук Національної академії
сухопутних військ імені гетьмана
Петра Сагайдачного

МОВЛЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЯК КЛЮЧОВИЙ СКЛАДНИК УКРАЇНЬСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ВІЙНИ

Українська мова у ході сучасної війни перестала бути просто засобом спілкування. Сьогодні мовну самоідентифікацію розглядаємо як інструмент ідеологічної стійкості, що є критично важливим на фронті. Свідомо зробивши вибір на користь української мови, військовослужбовці вийшли за межі дотримання Статутів Збройних Сил України.

Мова виступає природним паролем, який допомагає миттєво ідентифікувати друзів, зменшує можливість проникнення ворожих загонів. Оцінювання рівня володіння державною мовою військовослужбовцями здійснюється не лише відповідно до Закону «Про забезпечення функціонування української мови як державної», а й як засіб встановлення групової ідентичності. Те, як говорять захисники, об'єднує нас і гарантує нашу безпеку. Мова стала фундаментом внутрішньої мобілізації. При цьому мовна свідомість відображає глибину усвідомлення людиною своєї мови як важливого інструменту комунікації та частини національної культури [1, с. 60], де лінгвістичний вибір є маркером ціннісної приналежності до української нації. В умовах війни українська мова виконує функцію лінгвістичного пароля. Її специфічні фонетичні риси (паляниця-тест), специфіка української артикуляції створюють природний бар'єр для противника, що є додатковим рівнем захисту й фільтрації ворогів – нетехнічним засобом безпеки.